

intro

Sovint, quan es parla sobre la nova immigració, es pensa en la marginació, la pobresa, els problemes, l'ordre públic, les invasions, la igualtat de drets, la desigualtat social, el racisme, els tràmits legals, la integració en abstracte... es pensa en moltes coses, però es parla poc del paper de la llengua, o de les llengües, com a vehicles de comunicació entre les persones i com a garantia d'accés als espais públics. S'oblida, doncs, el paper crucial que té la llengua de la societat receptora com a vehicle d'integració social de les persones nouvingudes.

En aquesta nova teranyina volem acostar-nos a les llengües, aquests factors tan importants de cohesió social, des de dos punts de vista molt diferents: el de Nuri Roig, que ha dedicat molts anys a fer cursos de català per a adults i que ha treballat especialment l'ensenyament de català com a segona llengua, i el d'Aloiu Diaó, el director tècnic dels Grups de Recerca i Actuació sobre Minories Culturals, que ens pot ajudar a comprendre què en pensen els immigrants. Perquè un immigrant no és un objecte d'estudi, sinó que és un subjecte social, és el protagonista de la seva —i nostra— realitat.

I també volem incorporar al debat un element, l'important volum de persones procedents de països de la UE que viuen actualment en els territoris de parla catalana, que se sol obviar quan es parla de la integració de la immigració, i especialment dels aspectes lingüístics que hi estan relacionats. El contrast entre la còmoda situació d'aquesta gent i la dels immigrants extracomunitaris reforça l'afirmació que si hi ha immigrants que tenen algun problema és sobretot per la seva situació d'indefensió legal.

Illes Balears

La diferència

En un mar tranquil hi ha unes ciutats amoïnades perquè tenen un problema: hi ha gent de fora que se n'hi va a viure. Troben que tenen costums estranys, parlen llengües incomprensibles i donen un aire bigarrat i insegur als carrers. Els forasters s'hi esforcen, però facin el que facin sempre són considerats "de fora", noten que incomoden els que són d'allà.

En el mateix mar tranquil, en canvi, hi ha un arxipèlag de clima càlid i de gent acollidora. En aquest lloc, el foraster no s'hi sent mai considerat com una nosa: la gent d'allà, des de temps immemorials, es desvia per fer-lo sentir com a casa. Es preparen per servir-lo de la manera que més el satisfaci, el tracten amb tots els miraments, i fins ensinistren els seus fills perquè parlin la llengua del visitant. Amb tot això, el foraster se n'hi ha anat a viure. Ell, la família i les amistats, tots els del seu poble que han sabut com es pot viure de bé en aquest lloc, sense fer cap esforç per acostar-se a la gent d'allà, sense deixar de ser exactament tal com eren abans d'anar-hi.

Ara, de cada cent persones que viuen a l'arxipèlag, n'hi ha quatre que són estrangeres. No tenen la nacionalitat local, però això no els impedeix de viure-hi molt i molt bé. No tenen intenció de marxar-ne. Els agrada la seva posició de forasters ben tractats.

Un equip de savis d'arreu del món ha anat a estudiar les diferències que hi pot haver entre a les ciutats i l'arxipèlag del mar tranquil. Ara ja ho saben. La diferència és que els forasters de la ciutat són pobres, i els de l'arxipèlag són rics.

Joana Martí

Cinema en català? Ha!

Quan va sortir el decret del cinema, vaig pensar: quina alegria, podré veure pel·lis d'estrena en català d'una punyetera vegada! Sempre m'havia semblat que no podia ser tan difícil ni tan car, doblar-ne o subtitular-ne unes quantes. Ingènua que sóc. Ara no sento més que excuses.

Les empreses distribuïdores i exhibidores diuen que ho senten molt, però que si les productores no volen doblar les pel·lícules, ells no podran complir el decret: d'on no n'hi ha no en pot rajar. No ho veig clar del tot, perquè no és un sector que s'hagi distingit històricament per fer grans passos per la normalització del cinema en català, però me'n vaig a veure les productores.

Les productores diuen que ho senten molt, però que no poden tractar el català d'una manera diferent de com tracten les altres llengües amb un volum semblant de parlants: imaginem els quartos que deixarien de guanyar, i més si a partir de fer-ho en català les altres llengües reclamessin una cosa semblant per a elles! Prefereixen prescindir del mercat català per no haver de complir el decret i continuar treballant només amb les llengües amb què treballen.

I el govern que ha impulsat el decret, amb un pam de nas, ha de veure (o, més que veure-ho, topar-hi de morros) que governa menys del que es pensava: ja pots anar fent lleis, si els afectats són gegants tan poderosos i tan mesquins que poden arribar a la conclusió que els surt més a compte econòmicament no complir-les, i, per tant, no les compleixen. Potser no sóc només jo, la ingènua. O sí? De moment, però, encara no els hem sentit dir que ho senten molt.

I pel carrer i pels mitjans tothom parla del decret, però no pensant com es pot arribar a una solució positiva, sinó pensant quin profit en pot treure cada u. Però no érem tots partidaris de difondre més cinema en català? I el govern espanyol? No té autoritat o no li interessa? No entenc res.

M'ho hauré de continuar pintant a l'oli? Com sempre, el que compta no són els drets sinó els diners, i no precisament els meus...

Caterina Hernández

Paraules clau

Parlem-nos

Nuri Roig

Va treballar de professora de català per a adults al barri de Bellvitge (l'Hospitalet) durant els anys 80. Des de 1992 és treballadora del Consorci Per a la Normalització Lingüística (CPNL), actualment a Palafrugell (Baix Empordà). És membre del grup de treball sobre Llengua i Immigració del CPNL.

Treballo a Palafrugell des de fa gairebé 7 anys, aleshores hi vivien molts marroquins, pràcticament tot homes. Fa dos anys les famílies ja eren unes 100 i, actualment, d'un total de 1.048 marroquins (el 5,85 % de la població), hi ha 272 famílies. Tot i ser només un exemple, és força paradigmàtic del que passa arreu: el reagrupament familiar és un fet i hi ha una tendència clara d'aquest col·lectiu a créixer i assentar-se. Els immigrants provinents de l'Àfrica, tot i el mite del retorn, han vingut per quedar-s'hi i es planifiquen pel que fa a l'habitatge, la feina i l'educació dels fills, amb criteris de permanència. Així les coses, la societat civil i les institucions públiques hem d'actuar com el que ens toca ser: una autèntica societat d'acollida. Als mercats, a les escoles, als centres sanitaris, als blocs de pisos o al carrer fa dies que ens veiem, però compartir aquests espais com autèntics llocs de trobada és un procés encara molt incipient.

Perquè aquesta trobada de què parlem sigui una realitat cal promoure la capacitat de diàleg i de comunicació entre les persones concretes i entre els col·lectius. I en aquest punt fonamental per a la convivència (la vida en comú) apareix el coneixement de la llengua (o les llengües) del país d'acollida com una eina imprescindible gràcies a la qual hom es comunica, es relaciona, pot anar a comprar, pot respondre una demanda, pot entendre una convocatòria, pot llegir els senyals de trànsit, pot treballar amb més

garanties i seguretat, pot reclamar uns drets, pot fer altres cursos de formació permanent o de formació ocupacional; en definitiva pot desenvolupar-se a la vida amb dignitat. A més de ser una eina imprescindible perquè les interrelacions esdevinguin més properes, més fluides i subjectes a menys malentesos i desencontres. De manera que al costat d'altres drets inqüestionables que cal defensar, com l'habitatge, els serveis sanitaris o l'ocupació, cal abordar el coneixement de la llengua del país d'acollida també com a dret i, per tant, subjecte a una política de promoció.

Una raonable competència lingüística pot marcar la diferència entre ser considerat immigrant o no, a part dels avantatges que per a una convivència en harmonia se'n deriven. Ara bé, ens podem preguntar quin factors intervenen per tal que una persona adquireixi aquesta competència. Al grup de treball del CPNL parlàvem de 3 premisses importants: la voluntat per aprendre-la, la necessitat o motivació per saber-la i l'oferta de cursos per estudiar-la. La voluntat correspon a l'individu i la necessitat la genera la societat amb el seu comportament lingüístic; ens correspon a tots plegats reflexionar sobre si aconseguim transmetre que el català és una llengua útil, contràriament difícilment l'aprendran. Finalment els cursos (l'aprenentatge dirigit) es fan sovint imprescindibles per a molta gent per superar la llengua purament instrumental que han

A més d'altres drets inqüestionables que cal defensar, com l'habitatge, els serveis sanitaris o l'ocupació, cal abordar el coneixement de la llengua del país d'acollida també com a dret i, per tant, subjecte a una política de promoció.

Perquè realment la convivència se sustenti en el respecte -de les singularitats i de les col·lectivitats- el respecte ha de ser mutu, la confiança ha de ser mútua i el diàleg sempre ha de vèncer l'aïllament i la marginació.

apprès al carrer per a una comunicació mínima.

Al CPNL un dels pilars fonamentals del treball són els cursos de català per a adults. Tenen com a objectiu prioritari facilitar la competència lingüística de la població adulta que viu a Catalunya. Entre aquests cursos trobem els de nivell llindar, adreçats als no catalanoparlants, que estan orientats a l'aprenentatge del català parlat i en els quals es prioritza una orientació més pràctica de la llengua centrada en l'ús i en les situacions comunicatives. Durant molts anys el gruix dels alumnes de nivell llindar foren els immigrants provinents d'altres zones de l'Estat. Des de fa uns pocs anys, però, ens estem plantejant de sumar també els nous immigrants provinents de l'Àfrica a aquesta oferta formativa. Com que el nostre criteri per col·locar un alumne en un curs o en un altre sempre ha estat estrictament lingüístic, és que vam establir una premissa bàsica i dos fronts de treball. La premissa: sempre que una persona immigrada pugui integrar-se en un curs general, així es farà. Les dues línies d'actuació: una, promoure la incorporació d'aquests alumnes als cursos llindars, perquè llurs nivells formatius ho permeten -bé pels estudis cursats als països d'origen, bé pels anys de formació que han passat a les escoles d'adults d'aquí. La segona línia són els cursos específics per a immigrants; només s'organitzen quan els coneixements instrumentals de la lectoescriptura són tan escassos -o nuls- que no els és possible compartir un curs del digui-digui amb altres companys. En aquests casos els objectius són modestos: entrar en contacte amb el català oral en els contextos més bàsics de la vida

quotidiana. Malgrat tot els grups específics poden ser força heterogenis, segons els graus d'alfabetització, les llengües d'origen, els anys que porten a Catalunya, els diferents graus de català passiu, etc.

La coexistència a Catalunya de dues llengües oficials pot dibuixar un panorama complex en el terreny de l'acolliment lingüístic. Malgrat això m'atreveria a dir que tots els esforços que des de diferents instàncies es fan per fomentar la competència lingüística general són positius; que tots aquests esforços s'haurien de preveure com a passos d'un camí llarg, dinàmic, inacabat, que s'ha encetat fa pocs anys i que anirà donant resultats en el futur, i finalment, acceptar que la competència en les dues llengües oficials de Catalunya seria sempre el resultat ideal. A nosaltres ens toca, com a professorat de català per a adults, fer la nostra feina ben feta, connectar amb els col·lectius d'immigrants de les nostres localitats, proposar ofertes de cursos que responguin a cada realitat, capacitar-nos per als nous reptes.

Entre tots hem de construir una societat oberta, dialogant i generosa, que alhora que sàpiga defensar qüestions tan importants com la nostra pròpia llengua, sàpiga adaptar-se a una societat cada cop menys homogènia. Integrar-nos en aquesta nova convivència és cosa de tots, tothom ha de fer un pas endavant, tothom s'ha de moure una mica. Perquè realment la convivència se sustenti en el respecte -de les singularitats i de les col·lectivitats- el respecte ha de ser mutu, la confiança ha de ser mútua i el diàleg sempre ha de vèncer l'aïllament i la marginació. Parlem-nos. Hi sortirem guanyant tots.

Volem que els nostres fills sàpiguen català i castellà

Aliou Diao, llicenciat en filosofia, treballa de director tècnic dels Grups de Recerca i Actuació sobre Minories Culturals i Treballadors Estrangers des del 1995 i és coautor del llibre *Nbita Tamola. Història d'un viatge*.

El coneixement de la llengua catalana és, per als treballadors estrangers, una via d'accés a la feina, o és més aviat, donada la poca qualificació que se'ls exigeix per treballar, una llengua de la qual poden prescindir?

Ningú pot prescindir de cap llengua, i menys en les relacions laborals. Si hi ha un àmbit on es fa imprescindible la comprensió verbal, és justament el del treball. Els treballadors immigrants són conscients que s'han de conèixer totes les llengües d'Espanya, conèixer-les i parlar-les. I de fet, almenys per als treballadors d'origen africà, això no representa cap problema, perquè ells mateixos no són monolingües. S'ha de tenir en compte que al continent africà hi ha centenars de llengües autòctones i que, a més, una part important de la població coneix les llengües occidentals introduïdes en l'etapa de dominació colonial.

Els empresaris demanen als immigrants que sàpiguen català?

Normalment, no. Als empresaris el que els interessa dels immigrants és la seva força de treball. Amb un mínim de comprensió verbal que demostrin ja n'hi ha prou. De totes maneres, en alguns casos puntuals sí que valoren el fet que sàpiguen el català; però em fa l'efecte que aquest interès no obeeix a una necessitat real, sinó a la voluntat de

tenir treballadors que coneguin mínimament la realitat del país. En aquest sentit, el domini del català pot ser un indicatiu que el treballador està arrelat a la comunitat.

Normalment, les persones que saben el català l'han après en cursos o en la relació diària amb els companys de feina?

La majoria dels que el saben parlar l'aprenen a la feina, perquè amb un règim de treball com el seu és difícil assistir després a cap curs. Això, per exemple, es nota molt al sector agrícola, on molts treballadors aprenen el català en la seva relació amb els pagesos. En canvi, en sectors com el de la construcció, la seva llengua habitual de comunicació és

Hi ha un fet que dificulta l'adquisició del català, i és que els catalanoparlants tenen la tendència a parlar en castellà a tothom que percebin com a diferent

el castellà, perquè la majoria de les persones que hi treballen són castellanoparlants. També hi ha un fet que dificulta l'adquisició del català, i és que els catalanoparlants tenen la tendència a parlar en castellà a tothom que percebin com a diferent.

Les dones troben més dificultats que els homes per aprendre la llengua del país d'acollida?

Les dones es troben en una situació anòmala. D'una banda la seva presència en el món laboral és molt escassa, però de l'altra són majoria en les escoles d'adults, i això que, per a elles, assistir a un curs pot arribar a ser un acte de rebel·lia, de trencament amb les estructures familiars tradicionals. Aquesta actitud ja indica, per ella sola, la gran predisposició que tenen les dones per formar-se. De fet, les dones aprenen amb més facilitat que els homes. Si una dona immigrant es fa amiga d'una dona autòctona, per exemple, és molt probable que aprengui el català més ràpidament que el seu home.

L'escolarització dels nens en català crea algun problema als pares d'origen estranger?

No, al contrari. Per als immigrants és un orgull que els seus fills aprenguin el català i el castellà. És veritat que el fet que l'ensenyament es faci en unes llengües que ells no dominen els pot dificultar la coneixença d'allò que estan aprenent els seus fills; però a la pràctica,

País Valencià

Vicent Ventura, una persona compromesa

desgraciadament, això tampoc passa, perquè els pares solen veure l'escola com una institució infal·lible i no es molesten a saber quins coneixements i quins valors transmet aquesta escola als seus fills. Una de les grans tasques pendents que tenim les entitats que treballem en l'àmbit de la immigració és precisament fomentar l'interès dels pares per la formació que reben els seus fills.

Et sembla positiu que els nens aprenguin també les llengües d'origen?

Sí, és positiu, perquè els permet conservar la seva identitat. Això ho hauria d'entendre tothom, perquè durant molts anys els pobles africans han hagut de veure com les seves llengües pròpies eren desprestigiades davant les llengües occidentals dominants. D'altra banda, el coneixement de les llengües d'origen facilita la comunicació dels fills amb els pares. S'ha de tenir en compte que, pel que fa a la llengua, en les famílies s'arriben a produir salts generacionals molt bruscos. Hi ha pares, per exemple, que parlen als seus fills en castellà, i això, si no es té un domini suficient de l'idioma, pot crear dificultats serioses de comunicació. De fet, en algunes poblacions nosaltres ja estem fent cursos d'àrab. El problema se'ns presenta en la formació lingüística dels subsaharians, perquè en aquella àrea hi ha centenars de llengües.

Vicent Ventura ens deixà a València el 25 de desembre de l'any passat, amb ell, la societat valenciana ha perdut un gran referent de lluita per la democràcia. Fou un home de combat en el periodisme, en la lluita per la democràcia, i per la construcció d'un País Valencià tolerant i sòlid. De la seua llarga trajectòria de compromís cívic destaquem la participació, en 1962, en allò que la propaganda franquista anomenà "el contuberni de Munic" i que només fou una reunió de l'oposició democràtica moderada, que li costaria l'exili i l'ofici de periodista, al qual només pogué dedicar-se més tard com a col·laborador i columnista. Precisament, l'activisme polític i democràtic que mantingué el portà a militar en els primers grups socialistes i nacionalistes valencians dels anys seixanta, dècada fonamental en l'inici de la recuperació del valencianisme polític. Fou gran amic de Joan Fuster, amb qui compartí molts anys de lluita per la recuperació cultural i nacional del País Valencià.

També ens el trobem –era una persona de gran dinamisme– en la reunió fundacional de CCOO del País Valencià al desembre de 1966 en els locals de Lo Rat Penat, que ell mateix gestionà per fer aquesta reunió. L'any 1968 fou detingut

juntament amb altres fundadors de les CCOO del País Valencià.

Sempre estimat per aquest sindicat, en 1994 s'inaugurà el centre "VICENT VENTURA per a l'Educació de les Persones Adultes" de CCOO PV com a homenatge pel compromís democràtic que sempre mantingué amb els treballadors i les treballadores d'aquest país.

Manuel del Álamo

Vicent Ventura

V jornades de normalització lingüística i ensenyament

Ús de llenguatges no discriminatoris

Castelló, Universitat Jaume I, 14 i 15 de maig de 1999

Federacions d'ensenyament i serveis de normalització lingüística de CCOO de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià

Si us hi voleu inscriure o voleu preguntar alguna cosa, us podeu adreçar a:

Federació d'Ensenyament de CCOO PV

Plaça de Nàpols i Sicília, 5-3 46003 - València Tel. 96 388 21 00

a/e: fepaisvalencia.ccoo@tsai.es

Oficina de Promoció i Ús del Valencià CCOO PV

Av. Salamanca, 33 03005 - Alacant Tel. 96 598 21 23

a/e: uc1501@pv.ccoo.es

Oficina de Promoció i Ús del Valencià CCOO PV

Plaça de Nàpols i Sicília, 5-3 46003 - València

Tel. 96 388 21 00

a/e: sriageneral@pv.ccoo.es

A les Comissions Obreres

La gotellada de tot el poble
esberla els antres de gent innoble
i Catalunya se sent feliç;
el bosc espera que serà moble
i el sol brilla a tot el país.

La flor secreta trenca l'anella
cada bri d'herba té un raig d'estrella,
i les flors roges troben el trau;
canta en la terra la nova rella;
la primavera és l'únic palau.

Alta esperança bada bandera,
l'alegria no té frontera
Ni tanca closa la joventut;
Fa un fred que glaça dins la cartera
l els rocs aixafen tot el vellut.

Foc dalt de l'aire encén batalla,
tota la terra és una medalla,
i la victòria únic camí:
al calendari de qui treballa
la primavera no tindrà fi.

Joan Brossa

Ara, la teranyina també en format digital.
La podeu consultar a la següent adreça:
www.conc.es/la.htm

ADRECES DELS SERVEIS LINGÜÍSTICS DE CCOO

CS de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya

Via Laietana, 16, 7è
08003 - Barcelona
Tel. 93 481 29 11

UC del Bages

Pg. Pere III, 62
08240 - Manresa
Tel. 93 873 00 00

UC del Vallès Occidental

Rambla, 75
08202 - Sabadell
Tel. 93 725 26 66

UC del Baix Llobregat

Ctra. d'Esplugues, 68
08940 - Cornellà
Tel. 93 377 92 92

UI de Girona

Miquel Blay, 1, 5è
17001 - Girona
Tel. 972 21 73 03

UI de Tarragona

August, 48, baixos
43003 - Tarragona
Tel. 977 22 83 96

UI de Lleida

Av. Blondel, 35, 2n
25002 - Lleida
Tel. 973 26 36 66

CS de CCOO del País Valencià

Plaça Nàpols i Sicília, 5
46003 - València
Tel. 96 388 21 00

Unió Comarcal de l'Alacantí

Av. Salamanca, 33
03005 - Alacant
Tel. 96 598 21 23

CS de CCOO de les Illes Balears

Francesc de Borja Moll, 3
07003 - Palma de Mallorca
Tel. 971 72 60 60

la teranyina

Publicació del serveis lingüístics de CCOO de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià

Miquel Blay, 1, 5è 17001- Girona

Tel.: 972 21 73 03

Fax: 972 22 30 91

E-mail: snl-girona@conc.es

Coordinació: Marc Aguilar

Redacció: Marc Aguilar, Carles Bertran,

Caterina Hernández, Tere Mari

Disseny i maquetació: pipo dols

Impressió: Ingràfic SL

Dipòsit Legal: B-20803-1999

amb el suport de:

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Cultura
Direcció General de Política Lingüística